

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Investește în oameni !

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Axa prioritară nr.1 „Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”

Domeniul major de intervenție 1.5 “Programe doctorale și post-doctorale în sprijinul cercetării”

Titlul proiectului: “**Valorificarea identităților culturale în procesele globale**”

Beneficiar: **Academia Română**

Numărul de identificare al contractului: **POSDRU/89/1.5/S/59758**

Cercetător postdoc: Dr. Anca Popescu
Expert coordonator: Prof.dr. Viorel Panaite

A fi turcolog în România (formarea profesională și cariera științifică) Egalitatea de șanse în cultura europeană

Motto :

Națiunile nu sunt decât nuanțele prisamțice ale omenirii [...]. Faceți ca toate aceste colori să fie egal de strălucite, egal de poleite, egal de favorizate de lumina ce le formează și fără care ele ar fi pierdute în nimicul ne-existenței – căci în întunericul nedreptății și a barbariei toate națiunile își sunt egale în abrutizare, în îndobitocire, fanatism, în vulgaritate [...]. Când națiunea e în întuneric, ea doarme-n adâncimile geniului și-a puterilor sale neștiute și tace, iar – când libertatea, civilizațiunea plutesc asupra-i - oamenii superiori se ridică spre a-l reflecta în frunțile lor și a-l arunca apoi în raze lungi adâncimilor poporului – astfel încât în sânul mării întregi se face o zi senină, ce răsfrânge în adâncul ei cerul [...].

Mihai Eminescu, *Geniu pustiu* (fragment citat după Eugen Simion, *Proza lui Eminescu*, Editura pentru Literatură, Bucuerști, 1964, p. 33-4).

Un început promițător.

Fără să aibă rădăcini arborescente seculare, turcologia românească modernă a început foarte promițător.

De la apelul lui Mihail Kogălniceanu din ședința Adunării Deputaților din 19 iunie 1889 - « obiectiv de maximă urgență : copierea documentelor otomane legate de istoria românilor » – până în zilele noastre, turcologia românească a înregistrat progrese notabile, dar nu în mod sistematic și nici continuu. Abia peste 10 ani, în 1899, intrau în fondurile Bibliotecii Academiei Române, din ordinul primului-ministru de atunci, D. A. Sturdza, și prin diligențele atașatului cultural la Istanbul, Trandafir Djuvara, 215 documente turco-osmane din perioada 1558-1778 (copiate și traduse în limba franceză de Karakaş Efendi și Nişan Djivaniyan).

Necesitatea creării unei școli românești de turcologie a fost susținută energic de Nicolae Iorga încă în 1928 dar, din păcate, abia în anul 1940, și la Iași, ia ființă un institut de turcologie în cadrul Universității

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Mihăilene, din inițiativa ministrului învățământului de atunci, filozoful Petre Andrei. Conducerea institutului a fost încredințată lui Franz Babinger, turcolog german renumit pe care Nicolae Iorga îl invitase să pună bazele studiilor osmaniste în România. Secretar științific al institutului era tânărul, pe atunci, Mihail Guboglu, cel care va pune bazele, în subsolul Facultății de Litere și Filozofie, primei biblioteci de specialitate: “6 dulapuri și câteva mii de cărți”, după amintirile Profesorului Guboglu (dicționare, cataloage, enciclopedii, tratate de drept și filozofie islamică, istorii ale imperiului otoman și ale țărilor balcanice, cronică otomană, etc.). Din nefericire, acest nucleu de la care s-ar fi format specialiștii români în limba și istoria otomană se sfârșeamă în condițiile nefaste ale conflagrației mondiale și ca urmare a plecării lui Babinger din România (1943)¹.

« Paranteza comunistă » : ruperea legăturilor de integrare în cultura occidentală.

Funestele reforme din anul 1948 au condamnat nu numai Institutului de Turcologie din Iași ci și, în general, învățământul universitar și cercetarea academică din România : reforma învățământului, epurarea Academiei Române de vechii ei membri și înlocuirea lor cu « oameni noi », devotați sau convertiți ai regimului comunist, reorganizarea instituțiilor de cercetare, dar ca « instrumente de coerciție »². Fostul Institut de Istorie Universală, întemeiat de Nicolae Iorga și condus de Gh. I. Brătianu, înainte de instaurarea comunismului, devine Institutul de Istorie al Academiei R.P.R. Institutul de Studii Balcanice din București, al cărui director era Victor Papacostea, a fost desființat. Biblioteca Institutului de Turcologie, după desființarea și a acestuia, s-a răspândit între Biblioteca Universității din Iași și bibliotecile actualelor institute, Institutul de Studii Sud-Est Europene și Institutul de Istorie « Nicolae Iorga » din București. Întreruperea legăturilor tradiționale dintre învățământ și cercetare, *Index librorum prohibitorum* (în 1948, primul volum), arestarea și întemnițarea cititorilor care frecventau bibliotecile occidentale (franceză, engleză, italiană, americană), completează tabloul sumbrei perspective care se deschideau culturii românești³.

Dar, rigiditatea stalinistă a primei epoci comuniste din România, va ceda după aprilie 1964, anul « independenței » proclamate a PCR, de fapt, o autonomie în cadrul hegemoniei sovietice, făcând loc unei

¹ Dan Prodan, *Franz Babinger en Roumanie, 1935-1943. Etude et sources historiques*, Istanbul, Isis, 2003, 200-211 ; Anca Popescu, *La bio-bibliographie de Mihail Guboglu*, în vol. *Etudes à la mémoire de Mihail Guboglu*, Faruk Bilici, Ionel Căndea, Anca Popescu (eds.), Brăila, 2007, p. 29-35.

² Șerban Papacostea, *Clio în captivitate. Istoriografia română în perioada comunistă*, în « Revista istorică » (s.n.), IX, 5-6, 1998, p. 248.

³ Idem, *op.cit.*, p. 246.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

scurte perioade, dar fertile în schimbări pozitive, perioada « dezghețului » ideologic (până în iulie 1971 – când începe revoluția culturală a lui Nicolae Ceaușescu)⁴.

Una din inițiativele pozitive ale regimului comunist, de care a beneficiat implicit și turcologia, a fost publicarea izvoarelor istoriei vechi și medievale ale României, atât cele externe cât și cele interne⁵. Institutul de Studii Sud-Est Europene (înființat în 1963) și Secția de Studii orientale de pe lângă Societatea de științe istorice și filologice (1956-1979), care a editat revista *Studia et Acta Orientalia* (vol. I-VIII), au promovat atât studiile orientale și turcologice cât și pe cele balcanice în general. Din anul 1966 a început un vast program de cercetare a arhivelor otomane și s-a constituit colecția de *Microfilme Turcia* de la Direcția Generală a Arhivelor Statului. Turcologii Mihail Guboglu, Mustafa Mehmet, Tahsin Gemil și Valeriu Veliman au adus cca. 120 000 de cadre de microfilm după documente otomane din Turcia dar și din alte țări⁶. Sprijinit pe această bază documentară a demarat și proiectul *corpus*-ului de *Izvoare orientale privind istoria României*. În anul 1966 a apărut primul volum de cronică otomană (*Cronici turcești privind Țările Române. Extrase. Vol. I. Sec. XV- mijlocul sec. XVII*, Editura Academiei RSR, 559p., volum îngrijit de Mihail Guboglu și Mustafa Mehmet) și în anul 1976, primul volum de documente otomane (*Documente turcești privind istoria României, I, 1455-1774*, Mustafa A. Mehmet, București). Din păcate, din ambele serii, au apărut în total doar 3 volume. Dar sub egida Direcției Generale a Arhivelor Statului (DGAS) au mai apărut două consistente și valoroase volume de documente otomane datorate turcologilor Tahsin Gemil (Tahsin Gemil, *Relațiile Țărilor Române cu Poarta Otomană în documente turcești (1601-1712)*, București, 1984) și Valeriu Veliman (Valeriu Veliman, *Relațiile româno-otomane (1711-1821). Documente turcești*, București, 1984). Astfel încât, din 1966 și până acum, s-au pus în circuitul științific peste 1200 de documente și fragmente din 50 de cronicari otomani. Primele mari instrumente de lucru în domeniul osmanisticii, în limba română, au apărut în deceniile 6 și 7 prin munca încordată a lui Mihail Guboglu: *Paleografia și diplomatica turco-osmană : Studiu și album*, București, 1958, *Tabele sincronice- datele hegirii și datele erei noastre cu o introducere în cronică musulmană*, București 1955, *Catalogul documentelor turcești*, 2 volume, București, 1960-1965.

S-au pus totodată și bazele învățământului turcologic universitar. La Facultatea de Istorie a Universității din București, o inițiere erudită și solidă în limba, paleografia și instituțiile turco-osmane a fost asigurată prin cursurile neobositului Mihail Guboglu, până în septembrie 1977 când a fost pensionat. Dar

⁴ *Ibidem*, p. 250.

⁵ *Ibidem*, p. 242 și 252.

⁶ Arh. Naț. Rom., *Ghidul Microfilmelor*, vol. III, *Documente din arhivele străine*, București, 1979 (*Introducere*).

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

nici învățământul turcologic românesc și nici cercetarea orientalisticii otomane n-au putut beneficia de forțele tuturor specialiștilor români: tinerii, în 1944, Nicoară Beldiceanu și Ioan Matei⁷, formați ca istorici la Institutul de Studii Balcanice prin profesorul lor Victor Papacostea și, în turcologie, de către Mihail Guboglu, la București și de către profesorul Hellmut Ritter, la Istanbul (pentru arabă și persană), nu pot ridica ștafeta : Nicoară Beldiceanu alege în 1948 exilul în Occident (același lucru va face, dar câteva decenii mai târziu, și turcologul Mihnea Berindei care se va forma la Paris și prin cursurile lui Nicoară Beldiceanu). Ioan Matei, reîntors în patrie după stagiul stambuliot, evoluează profesional în condițiile minore ale lipsei de libertate ale regimului comunist. Aurel Decei, savantul orientalist cu o formație prodigiosă (stăpâna 14 limbi, moderne și clasice), este răpit (din Berlinul de Est) și arestat de Securitate în anul 1957, apoi închis, pentru atitudinea sa anticomunistă. După 1964, angajarea lui la Arhivele Statului, apoi la Institutul « N. Iorga », n-au mai permis decât o abia vizibilă pâlpâire profesională savantului format la Ecole Nationale des Langues Orientales Vivantes, din Paris, unde a studiat cu profesori străluciți precum Jean Deny, Gaudefroy Demombynes, Henry Massé și care ar fi putut imprima un curs înalt european învățământului și științei orientalisticii românești⁸. De asemenea Maria Matilda Alexandrescu-Dersca Bulgaru, studentă a lui Franz Babinger și Jean Deny, a fost ținută, ca atâția alți intelectuali « cu origine nesănătoasă», în marginea posibilităților de afirmare și iradiere profesională⁹.

Tot în condițiile restrictive în privința posibilității de documentare în marile arhive și biblioteci din străinătate, a perfecționării profesionale și a schimburilor științifice în relație cu specialiștii din țările occidentale și de omologare a cercetării turcologice românești de către forurile științifice internaționale, au activat și turcologii Mustafa Ali Mehmet, Anca Ghiață, Cristina Feneșan, Tahsin Gemil și Valeriu Veliman. În biografia profesională a acestora apar căi conjuncturale de formare pentru limba și paleografia turco-osmană : un hoga din Dobrogea, membri ai familiei, profesori particulari ca Seit Abdullah Muratcea, Mihail Guboglu, Hacıemin Baubec, etc.

⁷ Cornelia Papacostea-Danielopolu, *Nicoară Beldiceanu – ses études à Istanbul. La correspondance adressée au Prof. Victor Papacostea* (14 oct 1946 – 28 sept. 1948), în « Romano-Turcica, Istanbul, I, 2003» p. 235-248.

⁸ Virgil Ciocîltan, *Cuvânt înainte la Aurel Decei, Istoria imperiului otoman*, București, 1978, p. 8-10.

⁹ Cristina Feneșan, în vol. Marie-Mathilde Alexandrescu-Dersca Bulgaru, *Seldjoukides, Ottomans et l'espace roumain*, publié par les soins de Dr. Cristina Feneșan, Istanbul, Isis, 2006, p. 5-7 și 13-15.

UNIUNEA EUROPEANA

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
SI PROTECTIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Totuși, un fir al învățământul universitar în domeniul osmanisticii a mers mai departe, continuat, la Facultatea de istorie, după pensionarea lui Mihail Guboglu, de Prof. Mihai Maxim, și, mai ales după 1990, de Prof. Viorel Panaite¹⁰.

Libertate fără fonduri și programe

Căderea regimului comunist al lui Nicolae Ceaușescu, în 1989, și descătușarea ideologică, au readus șansele de rebranșare la cursul culturii europene și pentru cercetarea și pentru învățământul în domeniul studiilor osmanistice.

Două piedici principale stau însă în cale :

- 1) Lipsa unor programe de învățământ universitar, comparabile cu cele din statele occidentale, cu vocația de a asigura studiile necesare formării specialiștilor osmaniști.

Facultatea de Istorie a Universității din București precum și, mai recent, Facultatea de Arhivistică precum și Institutul de Turcologie și Studii Central-Asiatice al Universității Babeș-Bolyai din Cluj, sunt instituțiile de învățământ superior care asigură cursuri de limbă și paleografie turco-osmană. La Facultatea de Istorie din București, acestea au loc pe durata unui singur an, anul II, timp de 2 semestre, cu 2 ore pe săptămână. Evident este vorba de un curs de inițiere, oricât de serios și profesionist ar fi făcut. Același rezultat îl avea și înainte de '89 când durata cursului era, totuși, de 3 ani universitari, cu posibilitatea de a-l prelungi, ca seminar opțional, în anul al 4-lea. La sfârșitul acestor cursuri studentul achiziționa bune cunoștințe introductive de limba turcă osmană (mai puțin de turcă modernă), de paleografie, de istorie politică și instituțională a imperiului otoman. Dar, în mod obiectiv, nu putea fi vorba de dobândirea capacității de a citi și traduce autonom manuscrisele otomane fără o practică serioasă, constantă și de o oarecare durată, în descifrarea diferitelor tipuri de scrieri și documente.

Pentru a fi mai limpede ceea ce vreau să arăt, voi folosi rezultatele unui sumar micro-sondaj pe care l-am făcut rugând pe câțiva cercetători din Franța, Turcia, Statele Unite și Bulgaria să-mi descrie succint sistemul de formare a specialiștilor osmaniști în țările respective.

Au rezultat următoarele concluzii:

Pentru statele occidentale :

¹⁰ Pentru rezultatele turcologiei românești în perioada comunistă v. Mihail Guboglu, *Romanya'da Türkoloji Çalışmalarının Sonuçları ve Gelişmeleri (1948-1988) (Rezultatele studiilor turcologice în România (1948-1988))*, în „Türk Dünyası Araştırmaları”, 64, 1990, p. 91-147 și Cristina Feneșan, *Research on the Tahrir Defetrleri on Romania*, în “Osmanlı Araştırmaları”, 1996, 16, p. 25-36.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

-există posibilitatea de a urma cursuri de limbă turcă, modernă și osmană, în timpul anilor de facultate (de exemplu licența în turcă la Institutul de limbi orientale, INALCO, la Paris, sau la Universitatea din Strasbourg), dar centrul de greutate al formării în osmanistică se află în ciclul studiilor doctorale (masterat și doctorat), după licență (fie ea în istorie sau lingvistică).

-programul de doctorat cuprinde obligatoriu absolvirea unor cursuri de arabă, persană, turcă modernă și turcă osmană, la capătul a 2-3 ani de studii pentru fiecare limbă (sistemul american) sau a unor cursuri de osmană, pentru debutanți și apoi pentru avansați (modelul francez : cursuri organizate la Paris, de exemplu, la Institutul de limbi orientale INALCO, la Ecole Pratique des Hautes Etudes sau la Collège de France).

-în toată această perioadă doctorandul trebuie să urmeze cursuri cu marii specialiști paleografi și istorici, pentru a deprinde în intimitatea procesului cercetării pe baza documentelor de arhivă, scrieri speciale (de exemplu scrierea cifrului economic otoman, *siyakat*, fără care majoritatea registrelor rămân mute pentru istoric), detaliile funcționării instituțiilor otomane, fără care interpretările istorice sunt sortite erorii, ș.a.m.d.

-perioada de redactare a tezei cuprinde un stagiul de până la 2 ani în Turcia pentru a culege și studia materialul arhivistic al temei și, totodată, pentru a se perfecționa în cunoașterea limbii turce.

-principiul specializării post-universitare, în cadrul programului doctoral, este aplicat și în învățământul universitar din Turcia.

Pentru Bulgaria (situațiile din Bulgaria și România sunt similare în esență) :

-după un curs de scurtă durată în timpul facultății (1 an), absolventul care vrea să aibă un viitor în turcologie are de ales între : calea autodidactă, cursuri particulare cu specialiștii din țara lui, câți mai sunt, și câți sunt disponibili, sau, obținerea unor burse europene care să-i permită să urmeze cursuri de specialitate la una din instituțiile prestigioase din Occident.

-nu există un program de *master* sau doctoral în care să fie prevăzute cursuri de specializare în limba, istoria și paleografia turco-osmană.

-specialiștii interni pentru învățământul turcologic s-au împușinat dramatic. La fel, în cercetare, anumite specializări ale paleografiei otomane, nu mai au protagoniști¹¹.

¹¹ Cristina Feneșan, *op. cit.*, p. 34-35.

UNIUNEA EUROPEANA

GUVERNUL ROMANIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
SI PROTECTIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

2) Al doilea mare impediment în formarea specialiștilor turcologi în România este tocmai situația precară financiară cu care se confruntă cercetarea și învățământul românesc (cca. 0,30% din PIB pentru prima și cca. 4% din PIB pentru al doilea).

Pentru comparație : un student american înscris în ciclul doctoral pentru a se specializa în studiile de osmanistică, poate beneficia prin diferite burse, guvernamentale și private, de aprox. 40.000 USD în primii 3 ani, pentru a-și finanța cursurile de specialitate (arabă, persană, turcă) și obligațiile de cercetare și publicare, precum și cca, 50.000 USD pentru stagiul de 16-24 de luni în Turcia, pentru cercetări în vederea redactării tezei.

La noi (ca și în Bulgaria), atât formarea post-universitară cât și cercetarea (posibilitatea de documentare) sunt în bună măsură fructul hazardului individual materializat în burse externe, rețele colegiale de întraajutorare, mecenat providențial pentru anumite publicații de specialitate uzuale.

Ca amănunt anecdotic : îmi amintesc cum, prin anii '91, făceam un troc bibliografic cu fostul meu coleg de la « specializarea turcologie », Domnul Viorel Panaite, astăzi Profesor la Facultatea de Istorie din București, titularul cursului de Paleografie otomană și de Drept islamic. Pentru acest « troc » ne consideram amândoi neobișnuit de norocoși : un *xerox* după un număr dintr-o revistă de turcologie din Turcia, *Belgeler*, în care se găsea un grupaj de documente otomane din Arhivele Veneției referitoare la relațiile Republicii Lagunelor cu Poarta otomană, în timpul sultanului Soliman Magnificul (Tayyib Gökbilgin, *Venedik Devlet Arşivindeki Vesikalar Külliyyatında Sultan Süleyman Devri Belgeleri*, « Belgeler », 1964), contra, *Enciclopedia de termeni istorici otomani (Osmanlı Tarih Deymleri ve Terimleri Sözlüğü)* a lui M. Z. Pakalın. Două lucrări importante, care intrau în *abc*-ul profesiei, pe care studenții din Rue de Lille nr. 3, din Paris (Biblioteca Institutului de Limbi Orientale) le aveau la « raft liber », dar care pentru noi erau rarități absolute, exaltante, procurate cu greu. Aici este momentul să amintesc care au fost șansele postdecembriste care mi-au permis să merg în mari biblioteci de specialitate (la Paris și la Istanbul, dar și la Sofia și Budapesta), să intru în arhivele otomane, să studiez și să mă confrunt cu mari profesori sau specialiști (Nicoară și Irène-Beldiceanu, Gilles Veinstein, în Franța, Halil Sahillioğlu, în Turcia, Maria Kalitzin, Asapruh Velkov, în Bulgaria). Acestea au fost bursele pentru 3-9 luni obținute din partea Guvernului Francez, a Uniunii Europene, și a Fundațiilor Soros și Mellon. Dar și schimburile anuale interacademice cu Bulgaria, Ungaria, Franța, foarte generoase la început (3-4 săptămâni), tot mai simbolice (o săptămână), în anii din urmă. Din fericire, progresul în accesarea *on-line* a diferitelor resurse bibliografice reprezintă un remediu tehnologic la dificultatea efectuării stagiilor de documentare în străinătate. Dar și aici este nevoie de politici pentru a facilita accesul la bazele de date « non-free », care sunt cele mai importante pentru specialiști.

UNIUNEA EUROPEANA

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

În concluzie, apelul lui Nicoale Iorga, din anul 1928, privind nevoia urgentă de a pregăti specialiștii în cercetarea izvoarelor otomane, indispensabile scrierii istoriei noastre, este în deplină actualitate în anul 2011, după un rodnic început dar și o perioadă de peste o jumătate de secol de stagnare, degradare și izolare de cultura occidentală. Iată de ce, între altele, accesarea fondurilor europene, cum este și cazul programului nostru din cadrul proiectului „*Valorificarea identităților culturale în procesele globale*” (cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/89/1.5/S/59758) constituie, în această etapă istorică și în această conjunctură economică, un ajutor prețios dat cercetării științifice românești actuale pentru a exista, pentru a relua tradițiile academice din România antebelică (accesul la marile biblioteci sau arhive și contactul direct cu specialiștii din centrele universitare europene emblematic), și, în consecință, pentru a-și re-crea poziția de apartenență structurală dar și specifică, la cultura Europei.